

Økt tekstkompetanse

August 2022

Tale Birkeland Engebretsen

Bestillinga

Vi ønsker at elevane våre skal vere godt rusta for all type tekstproduksjon, og at dei skal bli sjølvstendige i skriveprosessen. Då treng dei ei verktøykasse for skriving.

Korleis kan vi auke elevane sin skrivekompetanse slik at dei blir meir sjølvstendige i vurdering og revidering av eigne og medelevar sine tekstar?

Kompetansemål revisjonskompetanse:

7.trinn - gi tilbakemelding på medelevers tekster ut fra kriterier og bruke tilbakemeldinger i bearbeiding av egne tekster

10.trinn – bruke fagspråk og kunnskap om grammatikk, tekststruktur og sjanger i samtale om og bearbeiding av tekster

Vg1 - vurdere og bearbeide egne tekster ut fra tilbakemeldinger og faglige kriterier

Vg2– bruke tilbakemeldinger og kunnskap om språk, tekst og sjanger til å utvikle egne tekster

Teorigrunnlag for tekstrespons

- «Literacy, discourse, and linguistic: introduction» av James Paul Gee
- «Fem teser om funksjonell respons» av Kvithyl og Aasen, 2011, Skrivesenteret.no
- ««Slike kommentarer er de som hjelper» Elevers forståelse og bruk av lærerkommentarer i norskfaget»: PHD-oppgave av Agnete Andersen Bueie 2017
- «Studiebarometeret 2018: Hovedtendenser. NOKUT». Bakken, P., Pedersen, L.F., Wiggen, K.S. & Øygarden, K.F. (2019).
- «Forskningsoppgava ved PVS. Blir elevene studieforbredt av å skrive en forskningsoppgave i Vg3?» Brevig, M.S., Engebretsen, T.B. & Tvegård, T. (2022).

Hvorfor fokus på tekstsamtalen?

På Studiebarometeret 2018 scorer studentene moderat til lavt på spørsmålene om videregående opplæring forberedte dem godt til høyere utdanning, hvor akademiske **skriveferdigheter og tekstforståelse scorer spesielt lavt** (Bakken et al., 2019).

Funn:

Muntliggjøring av egen faglig tekstforståelse øker elevenes læringsbevissthet om tekstarbeidet, skrivearbeidet og lesinga – økt læring.

SKRIVESENTERET PVS

- Starta på Porsgrunn videregående skole oktober 2018.

- Skrivesenterets hensikt er å veilede elevene ved skolen til å bli mer selvstendige skrivere.
- På Skrivesenteret er vi tre skrivelærere og 12 skriveveiledere (elever).
- Skrivesenteret tilbyr veiledning i skriving av tekster innafør alle skolens fag.
- Se: [På Porsgrunn VGS har elevar og lærarar sitt eige skrivesenter – Skrivesenteret](#) og [En videregående skole med et eget skrivesenter - Skrivesenteret](#)

SKRIVESENTERET PVS

- Opplæring av skriveveilederne
- Kurs 1 – tekstkompetanse
- Kurs 2 – skriving i realfag
- Kurs 3 – veiledning
- Kurs 4 – Å holde skrivekurs - didaktikk

Kurs 1: Tekstkompetanse - avsnitt

1. **Temasetning** (som sier noe sentralt om hva avsnittet skal dreie seg om).
2. **Kilde 1/ eksempel.**
3. **Forklaring/utdyping/kommentar/egen refleksjon til kilden.**
4. **Kilde 2/ eksempel.**
5. **Forklaring/utdyping/kommentar/egen refleksjon til kilden.**
6. **Avrundende setning (som henger logisk sammen med temasetning.**

Når nokon har gjort meg urett ligg tanken om hemn langt framme i kjensla mine. Også i den norrøne litteraturen er hemn, som ofte blei brukt til å opprette likevekt, eit vanleg tema. I Soga om Gunnlaug Ormstunge kan ein finne eit godt eksempel på ein hemnaksjon. Når Gunnlaug og Ravn utfører holmgang, er Ravn uærleg og gjer eit siste forsøk på å drepe Gunnlaug. Om sviket seier Gunnlaug: «*nå svek du meg stygt*», «*og æreløst fór du frem mot meg som trodde deg.*» (Utdrag) Resultatet av angrepet er at Ravn og han sin ætt mister sitt gode rykte. Begge kampmenn dør av skadane, og Gunnlaug sin familie bestemmer seg for å ta hemn på Ravn si slekt. Det er fordi Ravn, mens han ligg på dødsleiet, krenkte Gunnlaug sin ætt. For å utføre hemnen drep Gunnlaug sine familiemedlemmer, frender av Ravn. Ære var eit svært viktig omgrep i sagalitteraturen, og viss æra blei krenka, var det nødvendig å skaffe likevekt. Gunnlaug sin familie tar hemn for å opprette si ære, fordi æra påverka ætta si stilling i samfunnet (Nordbø, Børge, 2021). Å være ærefull gjorde at ein hadde mange moglegheiter, noko som vil seie at å miste æra ville vere å miste moglegheiter. Ein kan derfor forsvare Gunnlaug sin familie sine handlingar. Samtidig kan ein undre, er æra verkeleg så viktig at ein skal drepe andre menneske? Æra verdsetjast høgare enn medmenneskelege verdiar, men fortente Ravn sin familie verkeleg å miste sitt omdømme på grunn av Ravn sine handlingar? For oss som lever i dag kan dei kanskje vere vanskeleg å forstå korleis hemn kunne rettferdiggjjerast slik som i norrøn tid. Samtidig kan ein likevel sjå mange eksempel på at hemn også skjer i samfunnet vi kjenner.

Kurs 3: Veiledning - tekstsamtalen

Hvordan gi respons på tekst?

- **Veisøker bestemmer hva** det skal veiledes på – velger ut del(er) av teksten
- Det beste er å stille åpne relevante spørsmål til teksten.
- Det er lov å kommentere det som er bra
- Det er viktig å være så presis og konstruktiv som mulig når du skal gi respons på en medelevs tekst.
- Det er lov å komme med forslag til forbedring.
- **Husk at teksten ikke er din og at du skal *hjelp*e veisøker til å reflektere over sin tekst.**

Eureka

fra
Skrivesenteret
til
klasserommet

Tekstsamtalen i klasserommet

Vil si å tilby elevene:

- en sekundærdiskurs i tekstarbeidet (Gee, 1991) .
- metaspråk om tekst og skriving
- muntliggjøring av egen faglig tekstforståelse

Ulike tekstnivå

Globalt tekstnivå

- **Ekstern respons**
- Innhold
- Tekststruktur
 - Avsnittet

Lokalt tekstnivå

- **Egenrevisjon**
- Verktøykasse
 - Redaktør
 - Søk-erstatt
 - Engasjerende leser

Metaspråk - fagspråk

Struktur (globalt)	Innhold (globalt)	Språk (lokalt)	Annet (lokalt)
Avsnitt	Svarer på oppgava	Fagbegrep	Kildeføring
Temasetning	sjanger	Ordvalg	Forankring av påstand
Sammenheng – kohesjon	Tittel	Variasjon	
	argumentasjon	Lesbarhet - mottaker	
	drøfting	bindeord	
	mottakerbevissthet	setningskonstruksjon	
	En rød tråd Svarer på oppgava	Stilistiske virkemidler	

Oppdrag:

- Skriv ett avsnitt om tekstsamtalen!
- Bytt tekst med sidemann, gi og få respons!

Hva følte du nå?

Hva er funksjonell respons?

Hvordan gi respons?

(Omarbeida resultater henta fra Bueie, 2017)

Respons i skriveprosessens ulike faser

TENKETEKST/IDÉ	FØRSTEUTKAST	SISTEUTKAST
Gi respons på innhold, idéer, tanker - elevsamarbeid	Gi respons på globalt nivå (fokus og struktur) – elevrespons	Form – elevrespons og selvrespons
Hensikt: gi tilbakemelding på om dette er en vei å gå videre på, gi nye tanker, gi lyst til å skrive videre	Hensikt: Gi respons på det eleven «bestiller»: innhold, oppbygning, sammenheng mellom avsnitt, forståelighet Det eleven ønsker tilbakemelding på	Hensikt: Finpuss: sammenheng, formuleringer, språk, uttrykksmåte, tegnsetting Det eleven ønsker tilbakemelding på
Hva spør oppgaven etter? Hvem er leseren? I hvilken sammenheng skal teksten brukes? Hva vet leseren om temaet fra før?	Koherens, avsnittsoppbygging, innhold, svarer på oppgava?	Setning- og ordnivå, kildeføring, kohesjon mellom setninger

Hva er funksjonell respons?

- Flertallet av elevene ønsker muntlige tilbakemeldinger i tillegg til de skriftlige
- Elevene foretrekker tilbakemeldinger på globalt tekstnivå
- De spesifikke tilbakemeldingene som **forklarer** hva som er bra eller mindre bra er de mest nyttige
- Tilbakemeldingene kan gjerne være kritiske så lenge de er spesifikke
- De kritiske tilbakemeldingene bør være vennlig formulert og oppleves som rimelige, forståelige og nyttige
- Rosende tilbakemeldinger verdsettes, også de som ikke er spesifikke
- Nyttige tilbakemeldinger er de som får elevene til å tenke over mulige løsninger selv.

Oppfølging av respons

- Klar forskjell om responsen er en del av prosess og er til revisjon eller ikke
- Det må settes av tid til revisjon og til å arbeide med tilbakemeldingene i klassen
- Revisjon bør foregå på flere tekstnivå
- Elevene trenger støtte i revisjonsarbeidet
- Responsen må være innenfor elevens utviklingszone
- Oppfordre til å ta i bruk gamle tilbakemeldinger i neste tekst
- **Øve** elevenes egen revisjonskompetanse og «hverandrerresponskompetanse»
- Modellering

Selvrevisjon

- Revisjonskompetanse betyr at man har strategier som gjør en i stand til å vurdere og forandre uttrykksmåter i tekster (Kringstad og Kvithyl, 2013).
- Selvrevisjonen må i stor grad styres av lærer
- Lytte til teksten – engasjerende leser
- Lese teksten høyt – del(er) av teksten
- Revidere teksten og reflektere over hva det er viktig å huske på til neste gang
- Skrive et refleksjonsnotat til seg sjøl – leveres inn som en del av det å vise fram tekstkompetanse.

Hva så på PVS?

- Forskningsoppgava på PVS
- Vol 1 – 2021
- Vol 2 - 2022
- 2022-23 - Samarbeid med USN «Å forberede elever på høyere utdanning. En innovasjonsstudie om å fremme elevers tekstkyndighet.»
- Prøve ut videoinnspillinger og lydopptak av tekstsamtalen – en del av prosessen
- Resultatene og arbeidet med respons og revisjon på Forskningsoppgava sammen med USN, håper vi vil føre oss videre i dette arbeidet. Vi er IKKE i mål.
- Tekstsamtalen inn i flere klasserom og i flere fag😊

Kildeliste

- Bakken, P., Pedersen, L.F., Wiggen, K.S. & Øygarden, K.F. (2019). Studiebarometeret 2018: Hovedtendenser. NOKUT. https://www.nokut.no/globalassets/studiebarometeret/2019/studiebarometeret2018_hovedtendenser_1-2019.pdf
- Brevig, M.S., Engebretsen, T.B. & Tvegård, T. (2022). Forskningsoppgava ved PVS. Blir elevene studieforberedt av å skrive en forskningsoppgave i Vg3?
- Bueie, A., A, 2017: Funn fra PHD-avhandlinga: ««Slike kommentarer er de som hjelper» Elevers forståelse og bruk av lærerkommentarer i norskfaget. [Avhandling for graden phd Agnete Andersen Bueie endelig.pdf \(uio.no\)](#)
- Gee, J.,P, 1989: Literacy, discourse, and linguistic: introduction
- Kvithyld, T., Aasen, A.J, 2011: *Fem teser om funksjonell respons på elevtekster. Vide om læsning, (9), 10–16.* http://www.videnomlaesning.dk/wpcontent/uploads/Trygve_Kvithyld_Arne_Johannes_Aasen1.pdf